

У разову спеціалізовану вчену раду
Інституту держави і права
імені В.М.Корецького НАН України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Плавича Ігоря Володимировича

«Договір позики у цивільному праві України»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 - право
за спеціальністю 081 - право.

Дисертаційне дослідження Плавича Ігоря Володимировича присвячено проблемі, яка є актуальною як з наукової, так й з практичної точки зору. Вивчення історико-правової генези договору позики та вплив на нього поточних швидкоплинних ринкових відносин є наріжним в сучасній Україні, яка перебуває в стадії законодавчого реформування. Дискусії та дослідження щодо договору позики, його правової природи та предмету тощо ведуться достатньо інтенсивно та протягом тривалого часу, що підтверджується самим дисертантом (стор. 6-7 дисертації), але при цьому єдиного сучасного підходу так й не було сформовано. Тому необхідно підтримати спробу дисертанта самостійно розібратися в еволюції правового регулювання договору позики та сучасному його стані в Україні

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації є достатньо аргументованими. Структура дисертації І. В. Плавича побудована на підставі мети та завдань, які були сформульовані у вступі. Основний зміст роботи викладено в трьох розділах, які налічують дев'ять підрозділів. Новизна наукових положень дисертаційного дослідження І. В. Плавича полягає в тому, що воно є комплексним дослідженням, в якому

здійснюється наукова розробка виокремлених теоретичних та практичних проблем цивільно-правового регулювання відносин, що виникають на підставі договору позики.

У першому розділі дисертації «Еволюція правового регулювання договору позики» І. В. Плавич аналізує еволюцію такого правового інституту римського права як договір позики крізь призму різних історичних періодів та документів й позицій науковців. Автор висвітлює зміни в правовому регулюванні договору позики на території земель, які сьогодні формують Україну. У розділі другому «Договір позики в цивільному праві України» автор вже зосереджується на правовому регулюванні договору позики в сучасній Україні, правових позиціях сучасних цивілістів, сферах в яких може бути застосовано договір позики. Також І. В. Плавич розглядає співвідношення договору позики зі схожими договірними конструкціями, такими як кредитний договір, договір банківського вкладу, та зобов'язання комерційного кредиту. У третьому розділі «Правове регулювання позикових відносин, що виникають на підставі договору позики, за цивільним законодавством України» розглядаються сторони договору позики, їх права та обов'язки, форма та предмет договору.

Наприкінці дисертації наводяться висновки, які кореспондуються із задачами, сформульованими у вступі, що свідчить про досягнення автором поставленої мети. Висновки є достатньо повними, логічними та аргументованими.

Положення та висновки дисертації І. В. Плавича сформовані на аналізі великої кількості джерел як теоретичних, так й нормативно-правових й певної судової практики. Список джерел є досить великим та налічує 384 найменування, в тому числі й іноземними мовами. Ґрунтовна джерельна база – це беззаперечний позитивний елемент дисертації І. В. Плавича. Різноманіття та чисельність джерел дозволили автору об'єктивно підійти до вирішення сформульованих у вступі завдань.

Заслуговує на підтримку позиція автора, що «надання учасниками цивільних відносин, які не є фінансовими установами, у позику грошей за рахунок власних коштів, незалежно від того чи є така позика оплатною або безоплатною, є таким, що відповідає положенням глави 71 ЦК України, та не суперечить нормам Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». Закон України «Про споживче кредитування» не розповсюджує свою дію на позикові відносини, які виникають на підставі договору позики, що укладений фізичною особою (позичальник) з учасником цивільних правовідносин, який є відмінним від фінансової установи.» (стор. 174-175 дисертації).

Оригінальним є трактування кредитного договору як консенсуального виду договору позики, який призначений для надання фінансового кредиту. (стор. 175 дисертації).

На підставі всього викладеного, можна стверджувати, що дисертація І. В. Плавича є завершеним дослідженням, яке містить своєрідне рішення актуальної наукової та практичної проблеми з використанням джерельної бази. Положення та висновки дисертації мають практичне та теоретичне значення та можуть бути використані для підготовки лекційних курсів та у законотворчості.

Основні результати дисертації І. В. Плавича оприлюднені в п'яти статтях (чотири з яких розміщені в наукових фахових виданнях України, в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії, а одна - в іноземному виданні), а результати проведеного дослідження презентувались на п'яти конференціях. Публікації відповідають темі дисертаційного дослідження.

Разом з тим окремі положення дисертаційної роботи І. В. Плавича є дискусійними або потребують додаткового обґрунтування:

1. Відсутня чіткість в розподілі періодів еволюції правового регулювання договору позики. Виходячи з назви підрозділу 1.2 можна зробити висновок, що після 1991 року жодних змін в законодавстві України щодо правового

регулювання договору позики не відбувалось, хоча по тексту (стор. 61 дисертації) згадується й ЦК України (2003 р.) Також загалом у Розділі 1 слабо висвітлено критичне ставлення автора до робіт своїх попередників. Наприклад, підрозділ 1.1. збувся до перерахуванню подій щодо правового регулювання договору позики в історичній ретроспективі та перерахуванню авторів, стислому викладенню їх поглядів на події, без спроби сформулювати власну оцінку викладеного.

2. Не зовсім виправданим вбачається назва Розділу 2 «Договір позики в цивільному праві України», яка фактично дублює назву дисертаційного дослідження, що наводить на думку, що все дослідження фактично збулось до одного розділу.

3. Не зовсім аргументованим є рознесення дослідження питання сторін договору й в п.3.1 «Сторони договору позики» й в п.3.4 «Права та обов'язки сторін договору позики».

4. Не зовсім виправданим також вбачається використання судової практики 2011, 2012, 2016 років (стор. 81 дисертації), оскільки вона вбачається дещо застарілою.

5. Недостатньо обґрунтованою уявляється позиція автора щодо використання терміну «антилихварське законодавство» (стор. 136, 166, 179 дисертації), оскільки немає в Україні легального визначення лихварства. Й в розрізі цього та принципу свободи договору недостатньо доведеною вважається пропозиція встановити «в статті 1048 ЦК України вимоги до максимальної реальної вартості грошової позики, яка включає проценти та винагороду у іншій формі, якщо така встановлена договором, яка не може перевищувати винагороди у процентах розрахованої за подвійною обліковою ставкою НБУ, збільшеною на 10 процентних пунктів» (стор. 179 дисертації).

6. Беззаперечно позитивним є дослідження правового регулювання договору позики в національних законодавствах країн-членів ЄС (таких як Німеччина, Франція, Італія, Словенія, Люксембург, Мальта тощо) та на рівні ЄС (стор. 92, 110 дисертації), але, враховуючи Угоду про асоціацію між

Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна зобов'язалась привести законодавство та практики у відповідність до норм та положень ЄС, то було б також доцільно робити пропозиції з урахуванням саме цього. Наприклад, внесення змін до глави 48 ЦК України та доповнення її статтею 545.1: «Стаття 545.1 «Боргова розписка» не відповідає законодавству ЄС.

7. Не зовсім виправданими в умовах сьогодення в Україні вбачається формулювання вперше: «доведено, що положення проекту Зводу місцевих законів західних губерній Російської імперії (1837) враховували регіональну специфіку цивільних правовідносин, які існували на території західних губерній Російської імперії, та дія їх положень поширювалась на усі раніше відомі у західних губерніях позикові зобов'язання. Порівняно зі Зводом законів Російської імперії (1833) цей проєкт встановлював більш жорсткі вимоги до форми договору позики, доказів його укладення, правових наслідків їх недотримання, містив більш формалізовані вимоги щодо змісту договору позики та передавальних написів за ним, що було значною мірою зумовлено високим рівнем лихварства, яке було поширене в західних губерніях Російської імперії; (стор. 11 дисертації), а також дослідження законодавства Білорусії.

8. Не зовсім виваженим в де чому вважається в умовах сьогодення підхід автора до підбору джерел.

Представлена на відгук дисертація Плавича Ігоря Володимировича на тему «Договір позики у цивільному праві України» є завершеною працею, в якій отримані нові обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують проблему, яка має наукове і практичне значення для розвитку науки цивільного права.

Дисертаційне дослідження Плавича Ігоря Володимировича на тему «Договір позики у цивільному праві України» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а автору за результатами публічного захисту може бути присуджено науковий ступінь доктора філософії з галузі знань 08 - «Право» зі спеціальності 081 - «Право».

Офіційний опонент,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного, господарського та
адміністративного права Національного технічного університету України
«Київського політехнічного інституту «імені Ігоря Сікорського»

С. А. Подоляк